

A Módszertani kérdések című fejezetben a szerzők elmondják, hogy a vidék mai és történeti földrajzinév-anyagából, a mai növényföldrajzi képből, továbbá a mai népi növényismeretből próbáltak következtetni a hajdani növényföldrajzi viszonyokra, a természetes növénytakaróban beállott változásokra, a növényzetnek a névadásban játszott szerepére stb.

A következő fejezetben először az általános növényföldrajzi fogalmakat közlik, majd szócikkszerűen felsorolják az egyes növénycsoportokat alkotó növényneveket. Az alkalmazott csoportosítás jelöléstani, onomasziológiai. Címzőként azt a köznevet emelték ki, amelyből a földrajzi nevek kialakulhattak, majd zárójelben felsorolják a fontosabb alakváltozatokat is. A földrajzi neveket falvanként és időrendben közlik.

A Történeti növényföldrajz című fejezetben képet kapunk a tájegység természetes ökológiai rendszeréről, és a népi növényismeret mélységéről.

Végül a szerzők levonják az általános névtani következtetéseket. A névadás indítékát kutatva két tényezőt emelnek ki: az egyik a növény feltűnő volta, a másik hasznossága az ember számára. Növényzeti csoportok szerint legfontosabb névadók a lombhullató erdők, legkisebb szerepük pedig a fenyveseknek, tűzeglápoknak és csarabosoknak volt.

KÁROLYI MARGIT

SÁRKÖZI ZOLTÁN ÉS SÁNDOR ISTVÁN /SZERK./: MEZŐKÖVESD VÁROS
MONOGRÁFIÁJA.

Mezőkövesd, 1976. 796 p.

A helység neve legelőször 1275-ben bukkan fel. A kötetet a 700. évforduló tiszteletére adta ki a városi tanács. E helyütt nem célunk a teljes monográfia ismertetése, csupán a névtudományi vonatkozásokra térünk ki.

A hatalmas kötet foglalkozik Mezőkövesd földrajzi neveivel is /27--33/. PATAKI ISTVÁN tanár gyűjteményét tartalmazza.

Közli az 1858., az 1929. és az 1970. évi utcaneveket, illetve belterületi neveket. Mezőkövesden az utcanévadásnak érdekes formája figyelhető meg: a bokrosítás. Így az utcákat elnevezték férfi-, illetőleg női nevekről /Lajos köz, Márta utca/, fanevekről /Juharfa utca/, virágnevekről /Tulipán utca/, mezőgazdasági termékekről /Szilva u./. Természetesen az újabb elnevezések itt is gyökeret vertek /Tanácsköztársaság útja/. A város egyes részeinek a nevét is közli a szerző /Főkiritty/, valamint a közutak elnevezéseit is /Ráfis/. Sajnos, egy településrész /és kútjának a/ neve kimaradt a felsorolásból, pedig épp központi helyen fekszik /Rütyi, illetve Rütyi-kút/. A külterület neveinek gyűjtése levéltárban történt. XVII. századi dűlőneveket is találunk, majd az 1851-es térkép és az 1858-as telekkönyv alapján sorolja fel a szerző a dűlőneveket, végül az 1928-as kataszteri térkép adatait közli. Itt már nincs utalás arra, hogy melyik az élő név közülük.

SÁRKÖZI ZOLTÁN levéltári kutatások alapján ismerteti Mezőkövesd történetét 1275-től 1918-ig. Igen alapos munkát végzett. Bizonyítja az is, hogy több helyütt közli a helység személynéveit. Az 1548-as dézsmajegyzék kövesdi neveit is felsorolja. Ennek a felsorolásnak az a szépséghibája, hogy a neveket némiképpen modernizálta, azaz közelebb hozta őket a mai helyesíráshoz. Közli az 1550. és az 1559. évi defterek kövesdi neveit is /Káldy-Nagy Gyula szívésségéből/. Ezekből is világosak a már többször említett nevek, pl. Máti, Petre, Dimitri, Albert stb. A vezetéknevekkel kapcsolatosan is hasonló a helyzet /Miszáros, Hirvát/. A következő összeírás 1682-ből való, eztán ismerteti a szerző az 1676 /1/-ban megkezdett anyakönyv néhány lapját, az 1700-as évekből is bőséges névanyagot /főként vezetékneveket/ kaphatunk. A történeti rész /39--173 a jegyzetekkel együtt/ elszórtan is tartalmaz neveket. Értékét külön is növeli az, hogy sűrűn közöl az oklevelekről, a dézsmajegyzékekről, a defterről, az anyakönyvről meglepően jó fényképmásolatokat, így a kutatók ellenőrizni is tudják az adatokat. A nevek vonatkozóan nem von le következtetéseket, ezt a Matyóföld több számában megtette Sárközi Zoltán.

SÁNDOR ISTVÁN /773--85/ a matyó név eredetével foglalkozik. Részletes elemzése sok mindenre kitér, de a TESZ.-t nem vette figyelembe. A "matyó" névről nem tudunk meg többet, mint amit a TESZ. is közölt.

Hányoltuk a könyvből a jelenlegi /vagy éppen a közelmúlt/ vezetékneveit, a keresztnéveket pedig különösen, hiszen Mezőkövesdnek a névadása nagyon érdekes, nem beszélve a becenevekről. Annak idején, kövesdi gimnazista koromban a kövesdi legényeket pl. Petá-knak neveztük. A ragadványneveket ugyan közölte már HERKELY KÁROLY /A mezőkövesdi matyó nép élete. Néprajzi Füzetek 8. 1939. 29--31/, valószínűleg ezért maradt ki a monográfiából a ragadványnevek téma. Igaz, ezt rövidesen pótolta PINTÉR MÁRTA /Mezőkövesd régebbi ragadványnevei: MSZA. 24. sz./.

MIZSER LAJOS

TOVÁBBI SZÖVEGKÖZLÉSEK PESTY FRIGYES HELYNÉVTÁRÁBÓL

A Névtani Értesítő 2. számában JUHÁSZ DEZSŐ a PESTY FRIGYES helynévtárából készült forrásközléseket ismertetve öt önálló kötetben megjelent kiadvánnyal foglalkozik. Ezekkel egy időben múzeumi, illetve levéltári évkönyvekben is megindult a helynévtár anyagának közreadása. Eddig a Tolna megyei és a Fejér megyei gyűjtés látott ilyen módon napvilágot. /GAÁL ATTILA -- KÖHEGYI MIHÁLY, Tolna megye Pesty Frigyes helynévtárában I. rész. A Szekszárdi Balogh Ádám Múzeum Évkönyve II-III /1971-72/, 271-332; II. rész. Uo. IV-V /1973-1974/, 297-339; III. rész. Uo. VI-VII/ /1975-1976/ 279-360. - Pesty Frigyes helységnévtára, Fejér megye. Bevezette, közreadja és jegyzetekkel ellátta: PÁRNICZKY JÓZSEFNÉ. Fejér megyei Történeti Évkönyv 11/1977/ 161-305./.

A hasonló forrásközlések gyakorlatának megfelelően a közreadók a bevezető részben PESTY helynévgyűjtésének történetét tárgyalják. GAÁL és KÖHEGYI az Utasítás és a kérdőív teljes